

מראה מקומות מעילה יב

משנה דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין

ממתי הדשן של המזבח הפנימי והמנורה יצאו מידי מעילה, **תוס' זבחים מו. ד"ה ולא, וחולין קיז. ד"ה ולא, ס"ל** דרך לאחר שנעשה הדישון מעל המזבח והושם הדשן אצל המזבח נעשו מצוותן ויצאו מידי מעילה. **תוס' יומא נט: ד"ה והרי (בשם הריצב"א) ס"ל** אפילו לפני שנעשה הדישון כבר יצאו מידי מעילה, אלא שיש עדיין איסור הנאה מה"ת.

רש"י ד"ה דישון מזבח "וקודם שהניחו שם לא נהנין ולא מועלין", משמע דלאחר שהוסר מהמזבח יצא מידי מעילה אפילו לפני שהניחו על הריצפה. **רש"י ג"כ** מבואר דדוקא קודם שהניחו שם אין בו מעילה. והביאור בזה, דלאח"כ הרי תנן המקדיש דישון מתחילה וכו', דלפי פירש"י הכוונה שלאחר שהניחו במקום הדשן אז כבר יש לו מעילה. (וכן בפירוש קדמון א' מבואר כן.)

המקדיש דישון מתחילה מועלין בה

רש"י ד"ה המקדיש "אי אפשר דלא לידיבק בה פורתא" (כך גרסו האחרונים ברש"י), מבואר דהמעילה היא משום שנדיבק בה דשן מזבח הפנימי, ע' **קרבן אורה ד"ה משנה דישון** מה שהקשה ע"ז דאטו משום תערובות ימעלו בכולו.

וע' **עולת שלמה על רש"י הנ"ל** פי' דזה כוונת רש"י להכי מועלין ב"כולו", היינו רק אם נטל כולו, אבל בנטל מקצת אין שייך זה.

לפי רש"י צ"ב מה הלשון "המקדיש דישון בתחילה", וע' **בפי' קדמון הנ"ל** שגרס "המקדיש דישון" ולא "המקדיש דישון", והיינו שלא הקדישה בפה אלא ע"י ששם אותה עם דשן מזבח"ח זה גופא ההקדשה. ושם וגרס "כתחילה", והסביר דהיינו שחל בה דין מעילה דומיא לזה שהי' שם תחילה, דהיינו הדשן מזבח"ח.

בס' מים קדושים למד ברש"י דכיון שיודע שיתערב עם דשן מזבח"ח זה גופא הוי הקדשה ולכן מועלין בכולה.

ברגמ"ה וכן ברע"ב למדו ביאור אחר בהמשנה דאיירי במי שאמר "דמי דישון זה עלי", ולכך מועלין בה דעכשיו שנטל ממנה א"א לשער כמה הי' כדי לידע כמה צריך הנודר ליתן להקדש ונמצא הפסיד להקדש ע"י נטילתו. ע' מה שהקשה ע"ז **הקרבן אורה ד"ה משנה המקדיש** שהרי החפץ אינו של הקדש ולא מצינו בכה"ג שיש מעילה ע"י זה שגרם הפסד להקדש, וע"ש מה שהק' ע"ז **מגמ' עירוכין כ:** בשאמר דמי שור זה עלי עולה אין בה משום מעילה.

וע' בלשון **רגמ"ה וברע"ב וכן בפי' קדמון (שהודפס בסוף הגמ')** **בשם הרא"ש** שהדגישו שהקדיש אחד דמי דשן לפני שנעשה הדישון, והיינו שבאותו שעה עדיין לא נעשית מצוותה. ויש להסביר כוונתם שבכה"ג שהי' עליו מעילה, אף שעכשיו נעשה מצוותה אכתי לא יצא ממעילה מה"ט שיש הפסד להקדש, ובזה מתורץ קושיית הקר"א.

תוס' ד"ה המקדיש תחילה למדו שהקדיש אפר כירתו אבל ע"ש מה שהקשה ע"ז, ובתוס' **ביומא נט: ד"ה והרי** למדו כן למעשה לפי דרך אחד, וע' **בתוס' יו"ט על המשנה** שלמד כן **בהרמב"ם ריש פ"ה הל' מעילה**. וע' **בחי' הגר"א על המשנה** (והובא דבריו בתקנת עזרא כאן) כהאי פירושא, וע"ש מה שהסביר בזה.

תוס' בסוגיין למדו "דאיירי באדם שנטל מתרומת הדשן לחר שהורמה והקדישה ומועלין בה מן התורה". ע' **קרבן אורה ד"ה משנה המקדיש דישון** מה שהסביר בתוס' וכן למד **בחק נתן**, (וכדרך זה שלמדו האחרונים הנ"ל בתוס' כאן מבואר בהדיא בתוס' ביומא שם בדרך השני), דאיירי בדשן שנשאר מהתה"ד ואח"כ הובא חוץ למחנה, ובא אחד ונטלה משם והקדישה.

בזבח תודה ועול"ש הגיהו בתוס' והסבירו דע"כ לתוס' איירי במי שהקדיש דשן מזבח הפנימי והמנורה (וכן נקטו תוס' ביומא הנ"ל בתיחלה אלא שהקשו ע"ז לשיטת הריצב"א).

בשלמא מזבח החיצון דכתיב ושמך, מזבח הפנימי מנלך

תוס' ד"ה בשלמא נתקשו בכוונת הגמ' על מה הגמ' מחפשת מקור. פשט ראשון של תוס' שהגמ' הבין מהמשנה דיש מעילה עד דישון מזבה"פ, דעד הדישון אכתי לא נעשית מצוותה, וע"ז מחפשת מקור שבכלל יש מצות דישון במזבח הפנימי והמנורה. וע' מה שהקשו תוס' ע"ז, וע' **תוס' יומא נט:** **ד"ה והרי** (בתחילת דבריהם בשם הר"י) שבאמת למד ע"ד זה, וע' **תוס' ישנים ביומא שם ד"ה והרי** שמתרץ קושיית התוס' מהגמ' ביומא.

בתוס' בסוגיין למדו למסקנא שהגמ' מחפשת מקור להא דהדשן צריך להניח אצל המזבח במקום תרה"ד של מזבה"ח.

ע' **רש"י ד"ה אלא דישון**, שלמד ע"ד זה של תוס', אבל רש"י למד כאן לשיטתו, דהמשנה מבואר שדשן מזבח הפנימי הי' מניח באותו מקום של דישון מזבה"ח, ולכן א"ש שהגמ' שואל מה המקור לזה.

ע' **בתוס' ביומא נט: שהביאו שיטת הריצב"א**, ולדבריו יש פירוש אחר בשאילת הגמ' בסוגיין "מזבח הפנימי מנלך".

ע' **עוד חידושי מרן רי"ז הלוי הל' תמידין ומוספין (עמ' 80)** מה שמייסד דיש ב' דינים בדישון המנורה, ובזה מתרץ כמה קושיות בסוגיין.

בענין המח' ר"ש ורבנן בתורין שלא הגיע זמנן אם יש להם מעילה

"אלא לרבנן מאי שנא ממחוסר זמן, אמרי מחוס"ז מידי דהוי אבע"מ", ע' **בקרן אורה ד"ה גמ' הואיל ואין לעוף** מה שהסביר בהגמ'. מבואר מדברי הקרן אורה (והביא ראיות לזה) דקדושת הגוף חל גם על תורין שלא הגיע זמנן אפילו לפי החכמים. אמנם, **השפת אמת** דייק **מרש"י (ד"ה אלא לרבנן, וד"ה אמרי)** דס"ל דלא חל קדוה"ג בכלל. ע' **ברגמ"ה והרע"ב** שג"כ משמע הכי. לפי דבריהם צריכים לפרש סברת הגמ' ("מחוס"ז מידי דהוי אבע"מ") באופן אחר. וע' מה שהק' ע"ז השפ"א.

אמר עולא אמר ר"י קדשים שמתו יצאו מידי מעילה...וכי קדושה שבהם להיכן הלכה

ע' **תוס' ד"ה וכי קדושה** שהביא כמה מהלכים בזה, ולבסוף למדו דמשמע שיש מעילה מדרבנן אף בקדשי קלים שלא הי' לה מעילה מה"ת מתחילה, וע"ז מקשה הגמ' "מי איכא מידי".

המקיז דם לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בה

ע' **רש"י ד"ה המקיז דם** וכן **תוס' בד"ה המקיז דם**, שלמדו דבכה"ג יש מעילה משום דאינו ראוי לכפרה, ורש"י הוסיף דחשיב כגוף הבהמה. וכוונתו דבלי זה שחשוב כגוף הבהמה הוי אמרינן דהוי כקדשים שמתו שיצאו מידי מעילה, אלא כיון שהיא חלק של שאר הבהמה שעדיין ראוי לכפרה, גם הדם אין עליו דין קדשים שמתו, כך הסביר **הקרן אורה בד"ה חלב המוקדשין**, וכן **בקהלות יעקב ס' י"ב**, דזה בא לתרץ למה אינו כקדשים שמתו.

ע' עוד בקה"י שהביא מח' ראשונים אם המעילה על הדם היא מה"ת או דרבנן, **תוס' בסוגיין סוד"ה וכי קדושה**, וכן מבואר **ברבינו יונה בברכות דף לא** מבואר שהיא מה"ת. אמנם, **תוס' ביומא נט:** **ד"ה הוא** מצדד שהמעילה היא רק מדרבנן. והסביר הקהלות יעקב דהנידון להקשות שיהא כאן דין קדשים שמתו, היינו רק על הצד דהמעילה היא מה"ת, דאם היא רק מדרבנן לא קשה כלל דגם קדשים שמתו יש להם מעילה מדרבנן.

ע' **באבן האזל פ"ב מעילה הל' י"א** שפי' באופן מחודש הטעם למה אין דין "קדשים שמתו" על דם הקזה.

ע' לשון **רש"י ד"ה המקיז דם** "דכיון דלא חזי לזריקה חשיב כגופה דבהמה" (וע"ד זה לשון **רגמ"ה וכן בפ"י קדמון א'**), משמע דהא דחשיב כגוף הבהמה היינו משום דלא חזי לזריקה וזה צ"ב, **ובס' מנחת שלימה** (להרה"ג ר' מרדכי לינור שליט"א) הסביר זה בטוב טעם.

ע' בספר **מנחת אברהם על זבחים דף פו. (עמ' ס"ד)** מה שכתב בשם הגרי"ז ביאור חדש בהדין מקיז דם לבהמת קדשים. וע' **בחזון איש בכורות ס' כ"א ס"ק ט'** מה שכתב בזה.